

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 932

מסכת בבא בתרא ע' - ע"ו ♦ נגעים ג', א' - ג', ד'

בס"ד, ו' ניסן תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ טיפת דיו שהטביעה עשרות יישובים יהודיים
- ♦ עשיית ציצית על ידי נשים
- ♦ גבולות ארצנו הקדושה
- ♦ חשיבות בירור מקומו של הגבול הדרומי
- ♦ ירוחם - בתוך הגבול. מצפה רמון - מחוצה לו

- ♦ הדג הגדול והאומה שכמעט תכניע את עם ישראל
- ♦ נשר שכנפיו פרוסות מקיל ועד בבנוה

- ♦ האם תמיד מוכר בעין יפה הוא מוכר?
- ♦ תביעה מקבלן להעניק לרוכש השטח את הדרך
- ♦ הטובה ביותר
- ♦ מוכר דירה ששייר לעצמו זכות לפרוס את מרכולתו על הגזזטה

דבר העורך

הסיפור שעל המצבה

כמה מלים מרובעות החקוקות על מצבה אפרורית וצנועה, אשר צורתה ומיקומה אינם מסגירים במאומה את ייחודה, טומנות בחובן סיפור חיים מופלא של יהודי שאהב תורה עד כדי מסירות נפש. העולה במעלה הר המנוחות, בחלקה שלידי קברו של האדמו"ר מבעלז זצ"ל, יתקל בקבר שעל מצבתו חקוקות המילים הבאות:

פ.ג.

הרה"ח ר' אליעזר יוסף
בהרה"ח ר' יצחק הלוי לדברג זצ"ל
הרביץ תורה ברבים
למד וחזר בע"פ למעלה מארבעת
אלפים פעם מסכתות ביצה ור"ה
נלב"ע כ"ג סיון תשי"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

ובצוואתו כתב:

אולי כדאי לחרות זאת על המצבה
כדי שאולי גם הקורא יקבל עליו לעשות ככה

מוך למצבה זו ממוקם קברו של נכדו הרה"ח ר' יצחק הלוי קרויז ז"ל, מיקורי ירושלים, והוא טיפל בהקמת המצבה של סבו ובניסוח המילים שעליה, תוך התייעצות עם רבני ירושלים. יהודי נכבד מצאצאיו של הרב אליעזר לדברג ז"ל, ניאות לפענח עבורנו את פשרם של המשפטים החקוקים על מצבת אבי זקנו.

באותם ימים, בירושלים של פעם, כמעט שלא נמצא אדם, אשר לא הכיר את הרב אליעזר יוסף לדברג זצ"ל. הר"ד אליעזר יוסף, יהודי חניני ותוסס, תלמיד חכם ובר אוריין, התגורר בשכונת בתי וורשה, ואת רוב עיתותיו הקדיש לתורה ולעבודת ה'. מידי יום נאמר

◀

דף ע"א/א מוכר בעין יפה מוכר

האם תמיד מוכר בעין יפה הוא מוכר?

במשנתנו מובאת דעת רבי עקיבא שהמוכר לרעהו בור מים הנמצא בתוך שדהו, מכר לו גם את הדרך המובילה אל הבור, למרות שלא פורש הדבר, מאחר ש"מוכר בעין יפה מוכר", כלומר, ברווח ולא בצמצום. כך גם נפסק להלכה (רמב"ם הל' מכירה פ' כ"ה הל' ג', טוש"ע חו"מ סי' ר"ד סעי' ב').

תביעה מקבלן להעניק לרוכש השטח את הדרך הטובה ביותר: מעשה באדם שקנה מקבלן מפעל עם חצר אחורית. אמנם, על הקבלן לספק לקונה דרך גישה לחצר האחורית, המשמשת להעמסת סחורות ולפריקתן. אלא, שהקבלן רצה להעמיד לקונה אפשרות להגיע אל החצר מצידו הדרומי של המפעל, בעוד שהדרך הקצרה אליו היתה מצידו הצפוני. הנידון במקרה זה הוא, עד כמה יפה עינו של המוכר. הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל (נחל יצחק סי' ס"א אות ד' ענף א') דן בסוגיה מעין זו, והוכיח מדברי הירושלמי, שחז"ל אמדו בדעתו של המוכר, שכוונתו היא להעניק לקונה את הדרך הראויה ביותר להגעתו אל הנכס שנרכש על ידו.

מוכר דירה ששייר לעצמו זכות לפרוס את מרכולתו על הגזזטה: האם עלינו לקבוע בכל מקרה, כי אין גבולות לנדיבות לבו של המוכר? לא ולא קובע המהרש"ם (שו"ת ח"ג סי' שט"ז) שנדרש לויכוח שהתעורר דורות רבים לאחר מכירת בית. מעשה בראובן שמכר את ביתו לשמעון. אך בהסכם המכירה כתב ראובן, כי הוא משייר לעצמו זכות לפרוס את מרכולתו על גזזטרת הבית שנטתה אל הרחוב. השנים חלפו עברו להן, ראובן ושמעון עברו לעולם שכולו טוב, וירושיהם המשיכו במנהג הוריהם, עד שביום מן הימים טען אחד מצאצאי שמעון, כי ודאי ראובן מכר את הבית "בעין יפה", ולפיכך, לא שייר לעצמו זכות לפרוס על גזזטרת הבית אלא מוצרי סידקית ופריטים זעירים בלבד, אך לא מוצרים גדולים וחפצים בעלי נפח רב. בהתאם לכך, תבע יורשו של הקונה, כי הרוכלים, צאצאי המוכר, לא ישתמשו בגזזטרה כי אם למחסר זעיר בלבד.

"מוכר בעין יפה" - בתנאי שאין זה פוגע בזכויותיו: אולם, המהרש"ם הבהיר נחרצות לירושי הקונה, כי "מוכר בעין יפה הוא מוכר", כל עוד נדיבות ליבו אינה פוגעת בנכס או בזכות שאותה ביקש לשייר לעצמו. ראיה לכך הביא המהרש"ם מסוגייתנו בה מבואר, שהמוכר שדה לחבירו ושייר לעצמו את האילנות, השתיירה לו גם הקרקע שעליה גדלים האילנות. זאת, מאחר שבעל האילנות חושש, שמא ברבות השנים יאסור עליו הקונה, בעל הקרקע, את השימוש בקרקע לצורך גידול האילנות, ונמצא המוכר מפסיד כתוצאה מנדיבות לבו. לכן, גם במקרה דנן, עלינו

צעילוי נשמת

מרת **חנה שנור** ע"ה

בת הר"ר חיים יעקב ז"ל נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **אבי שנור** ה"ו ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שאול צבי איינהורן** ז"ל

ב"ר חיים נפתלי ז"ל נלב"ע ה' בניסן תשס"א

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובני משפחותיהם שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **זיסל (סרין) רובנר** ע"ה בת הרה"ח ר' משה ז"ל

נלב"ע ח' בניסן תשנ"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה הר"ר **דוד רובנר** ומשפ' שיחיו - פ"ת

נר ה' נשמת אדם

להניח, כי הרוכל הקשיש, שזה מכבר הלך לעולמו, שייר לעצמו את הזכות המירבית בגזוזטרת הבית כדי שפרנסתו לא תיפגע בשום פנים ואופן.

דף עג/א-ב אמר רבה אישתעו לי נחותי ימא

הדג הגדול והאומה שכמעט תכניע את עם ישראל

בדף זה ובדף שלאחריו מביאה הגמרא תיאורים שונים מאת רבה בר בר חנה אודות מאורעות שחוו יורדי ימים והולכי מדברות. תיאורים אלו נראים בלתי מציאותיים ברובם המוחלט, ונתנו פתחון פה לשונאי ישראל ללעוג על דברי חז"ל.

נשר שכנפיו פרוסות מקיל ועד בבנזה: אחד מבני דורו של רבי ישראל מסלנט זצ"ל סיפר, כי בהיותו בברלין נשאל רבי ישראל על ידי פרופ' הלמהולץ הגרמני, מה דעתו על אגדות חז"ל, וכך ענה: הנה עתה בשנת תרל"א, אחר ניצחון מלך פרוסיה על צרפת, הוחלף סמל המלוכה, מנשר בעל ראש אחד לנשר בעל שני ראשים. קראתי, מספר לו הגר"י מסלנט, תיאור של משורר, המתאר את גדולת גרמניה-פרוסיה שאחר הכיבוש כנשר גדול, שראשו האחד מגיע עד ממל וראשו השני עד מיץ, כנף אחת פרוסה עד קיל וכנף אחרת מגיעה עד בבנזה. לנו מובן, כי מתוארים כאן גבולות גרמניה, אבל איך יתפרשו הדברים בעוד כ-500 שנה? בדומה לכך ברורים דברי חז"ל לגדולים כמותם, אף שלאחרים אינם נראים אלא כדברים תמוהים.

טיפת דיו שהטביעה עשרות יישובים יהודיים: במקורות אחרים מצוטטת תשובת הגר"ס לשאלה על מאמר חז"ל בסוגייתנו (עג/ב) אודות דג מת, שגויתו החריבה שישים כרכים. כידוע, נאסרה על היהודים ישיבה בערים מסוימות, והגזירה נכתבה ונחתמה בצו מלכות. נוכל לתאר את המאורע העגום במשפט קצר האומר, כי בטיפת דיו אחת טבעו עשרות יישובים וכרכים יהודיים. האם משפט זה יובן לכל? גם דברי גמרא זו מתפרשים כנסתרות המובנים לידעי חן בלבד [יעויין במאמר על אגדות חז"ל מהרמח"ל ז"ל, הודפס בפתחה למדרש רבה, שביאר מדוע חז"ל העבירו מסרים בצורה נסתרת ובדרך משל].

ואכן לאגדות חז"ל אלו, הידועות בשם אגדות רב"ח, נתחברו ביאורים רבים על דרך הרמז והסוד והאריכו בהם הריטב"א, המהרש"א (בסוגייתנו) המהרי"ל (בספריו חידושי אגדות, ובבאר הגולה באר ה), מוהר"ן מברסלב (בליקוטי מוהר"ן), בעל נתיבות המשפט (בספרו אמת ליעקב), בעל בן איש חי (בספרו בן יהודי), ועוד. חיבור מיוחד מאת הגר"א מוילנא נודע בשם ביאורי אגדות רבה בר בר חנה על פי הנסתר.

מעניין ואקטואלי מאוד הוא ביאורו של בעל נתיבות המשפט, בספרו אמת ליעקב, על המעשה המסופר בסוגייתנו (עג/ב) על ידי רבה בר בר חנה, בו הוא מתאר כיצד פעם אחת הוא ואחרים נסעו בספינה, וראו אי קטן עם חול ועשבים גדלים עליו. לתומם חשבו הנוסעים כי יבשה לפניהם, ולכן עלו עליה ואפו ובישלו שם. לאמיתו של דבר לא היה זה אלא דג גדול, שחול נאסף עליו ועשב צמח בו. כשחש הדג בחום המתפשט על גופו הוא התהפך באחת, ולולא שנמלטו אל ספינתם שהיתה קרובה אליהם, היו הם טובעים.

הגאון רבי יעקב מליסא, בעל נתיבות המשפט מפרש, כי רבה בר בר חנה ראה ברוח הקודש, שקודם ביאת המשיח ישלטו בני ישראל על אומות אחרות ויעלו עליהם בניסיון למשול בהם. אלא שאז יתהפך המצב על פניו, וסכנה גדולה תהיה נשקפת להם לישראל, ורק מאחר שהגאולה תהא קרובה לבוא, לא יכלה זרע ישראל חס ושלום (ראה שם בהרחבה, ועיין גם בחידושי הריטב"א כאן המביא רעיון דומה. ניתן לומר, לאחר קריאת הדברים, שאף הגאון מליסא כתב מה שכתב ברוח הקודש).

וכך סיכם את הנושא בספר הקדמון דרכי נועם: "אף לו נבין רמזים שנאמר על דברים המוכרים לנו, לא נבין אף אפס קצותם של רמזים העוסקים בדברים המופלאים מאתנו, בסודות ונסתרות התורה".

דף עד/ב דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי

עשיית ציצית על ידי נשים

כידוע, נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן, היינו, שחיובן מותנה ותלוי במועד קבוע, כגון, מהנחת תפילין, ציצית וכדומה. אמנם, אשה שחפצה לזכות במצווה שהזמן גרמא, רשאית לקיימה, ואף מקבלת שכר על כך [בדרגת "מי שאינו מצווה ועושה"], ולדעת רבינו תם (עירובין צ"א/א תוס' ד"ה "דילמא") גם רשאית היא לברך על קיום מצווה זו [עיין להלכה שולחן ערוך או"ח סי' תקפ"ט סעי' ו' שנחלקו בכך המחבר והרמ"א].

נחלקו הראשונים, אם בגד שהוטל בו ציצית על ידי אשה כשר למצוות ציצית. לדעת רש"י (בשו"ת סי' פ"ג), הרא"ש (גיטין פ"ד סי' מ"ו) וראשונים נוספים, אשה כשרה להטיל ציצית בבגד. הרא"ש מביא ראיה לשיטתו מסוגייתנו, בה מספר רבי יוחנן, שפעם אחת הוא הפליג בספינה, ולמרבה הפלא, על פני המים צפה מול עיניהם תיבה משובצת באבנים טובות ובמרגליות. כאשר נוסעי הספינה ניסו למשות את הארגז היקר מן המים, יצאה בת קול ואמרה: "מאי אית לכו בהדי קרטליתא דדביתהו דר"ח בן דוסא דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי", היינו: הניחו לתיבה זו

על ידו שיעור בבית הכנסת והוא אף חיבר ספר "אהבת השם", העוסק בקבלה ובהסברת אהבת ה'. את פרנסתו מצא הר"ר אליעזר יוסף בחנות לממכר מכשירי כתיבה אשר מוקמה בשער יפו. לא רבים זוכרים, אך רק לפני מספר עשורים ירושלים "החדשה" היתה מעין "פרוייקט" מרוחק מן "העיר", הלא היא העיר העתיקה.

הליכה או נסיעה אל העיר "החדשה" וממנה, לא היו דבר של מה בכך, ועוברים ושבים רבים נכנסו לחנותו של הר"ר אליעזר יוסף אשר מזג להם כוס צוננים, ביניהם חכמי ורבי ירושלים אשר רוו נחת מהחידושי המאלפים שנאמרו על ידו במוקד שפתיים, או סתם "עמך" שנהנו לשמוע וורט יפה על פרשת השבוע. **וייה** היום, ולקוח שרכש גליל נייר לבן צחור וחלק, בא להחזיר את מקחו, לאחר שלהפתעתו פתח את התבילה העטופה בביתו וגילה, כי הנייר אינו לבן - כי אם אפור, ואינו חלק - אלא מעוטר בפרחים ססגוניים עדינים.

הר"ר אליעזר יוסף הרכיב את משקפיו, יצא אל החצר, בדק את גליל הנייר מול קרני החמה החורפית והודה בצדקת הלקוח. הנייר לא היה לבן. **משחזה** תופעה זו ונשנתה, הבין הר"ר אליעזר יוסף כי ראייתו אינה תקינה. **ימי** החורף הערפיליים חלפו עברו, ועדיין ראייתו נותרה מעורפלת. משכך חש הר"ר אליעזר יוסף למלומדי הרפואה שבירושלים עיר הקודש, כדי שיאבחנו את מצב עיניו.

משך הדוקטור בעפעפיו של הר"ר אליעזר יוסף, ציבט את שמורת עיניו, ולאחר שהביט ממושכות לתוך אישניו לאורה של עשית מסנוורת, קבע בפסקנות שאינה משתמעת לשתי פנים כי ראייתו של הר"ר אליעזר יוסף הולכת ומדרדרת, כאילו לא ידע זאת בעצמו, ועליו לעבור ניתוח מסובך להצלת ראייתו.

יצא הר"ר אליעזר יוסף את משכנו של הדוקטור, ונפשו המתה עליו העיניים שלו. ריבונו של עולם סהרורי ומדוכדך עד עמקה של נפש הוליקוהו רגליו לעבר ביתו, שם שח לבני משפחתו את מאורעות היום.

כשראשו שיעון בין ברכיו וכתפיו רוטטות נשמע הר"ר אליעזר יוסף מבכה מרה: "איני יודע את נפשי. כיצד אלמד תורה? מילא מכשירי הכתיבה, פרנסה מן השמים. אבל תורה מה תהא עליה?"

כל אותו הלילה לא נתן הר"ר אליעזר יוסף תנומה לנשמתו המיוסרת, ועם בוקר הוא סר שנית למשכנו של הדוקטור. שהה הר"ר אליעזר יוסף בבית הדוקטור כמה ששהה ומיד בצאתו ממנו שם פעמיו לעבר בית המדרש.

ששה חדשים ישב הר"ר אליעזר יוסף רוב שעות היום בבית המדרש, ראשו טמון עמוק בגמרא, ופניו קורנות מאושר עילאי, שהלך והתפשט ככל שחלף הזמן. **חלפה** עברה לה חצי שנה ור' אליעזר יוסף שב לביתו של הדוקטור, מצוייד בספר תהלים ונפשו רגועה ושלווה.

עשה הרופא את שעשה, חיטא וחתך, תפר וחבש, ור' אליעזר יוסף התעורר וחיוך על פניו. שבועות מספר היה ר' אליעזר יוסף ספון בביתו, כשעיניו חבושות בתחבושת צחורה. הכל סביבו מייחלים ומתפללים להצלחת הניתוח, אך הוא, ר' אליעזר יוסף, שלו ורגוע ופיו ממלמל ללא הרף.

תורה מה תהא עליה??? שאלו אחד ממקורביו. כיצד זה אתה כה רגוע, כאשר עדיין אינך יודע אם הניתוח הצליח. הרי כה פחדת כי הניתוח לא יעלה ארוכה למחלתך ושוב לא תוכל להגות בתורה?

חייך הר"ר אליעזר יוסף את חיובו הנצחי, וחשף את סודו: באותו בוקר, כאשר שבתי לבית הרופא, שאלתי אותו לפרק הזמן שאפשר לדחות את הניתוח ללא גרימת סיכון רפואי, והרופא השיב לי כי במחצית השנה הקרובה לא אסתכן אם אמנע מן הניתוח. בששה חודשים אלו ישבתי בבית המדרש, וחזרתי ושיננתי את מסכת ביצה ואת מסכת ראש השנה, עד שהיו מסכתות אלו שגורות על פה על לשוני. ביום ובליל, בשכבי ובקומי, יכול הייתי ללמוד כל סוגיה מן המסכתות הללו. הן היו מונחות בראשי עמוד אחר עמוד, דף אחר דף.

כעת, אני ממתין ומצפה לתוצאות הניתוח. כמובן, שאני מייחל ל"פוקח עוריים" שישבי לי את ראייתו, אך שוב איני חושש ל"תורה מה תהא עליה!!!"
נעבור מספר שבועות שב הר"ר אליעזר יוסף למשכנו של הרופא. הלה חתך באחת את התחבושות העבות,

המיועדת לאשת רבי חנינא בן דוסא, **שעתידה לעשות את הציציות** לבגדיהם של הצדיקים בעולם הבא. הרי לנו, שנשים כשרות להטלת ציצית בבגד. אף מסופר (בשו"ת רש"י שם), שאשת ריב"ם, מראשוני בעלי התוספות, מרת בללט, היתה מכינה עבור בעלה את ציציותיו, משום שריב"ם סבר שאשה כשרה לכך.

אולם, לדעת רבינו תם (גיטין מה/ב תוס' ד"ה כל שישנו בקשירה), אשה אינה כשרה להטיל ציצית בבגד, מאחר שמי שאינו מחוייב במצווה אינו כשר לעשותה. גם המהר"ם מרוטנבורג (הובא בבית יוסף או"ח סי' י"ד) סובר כן וטעמו עמו, כי בפרשת ציצית נאמר (במדבר טו/לח) "דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית". משמע, שהזכרים בלבד, "בני ישראל", ראויים להטיל ציצית ולא הנשים.

עשיית ציצית על ידי קטן: להבדל בין שני טעמים אלו יש גם השלכה מעשית. שכן, לדעת מהר"ם מרוטנבורג ניתן להשתמש בבגד שהוטל בו ציצית על ידי קטן [כאשר גדול עומד על גביו ומלמדו לעשות זאת "לשמה" (משנה ברורה סי' י"ד ס"ק ד)], שהרי גם הוא מ"בני ישראל". אולם, לדעת רבינו תם, גם קטן אינו ראוי למלאכה זו, שהרי אינו מחוייב במצווה.

כיצד תתיישב שיטת רבינו תם והמהר"ם מרוטנבורג, הפוסלים את האשה מהטלת ציצית בבגד, עם הוכחת הרא"ש מסוגייתנו? בעל ארצות החיים (שולחן ערוך או"ח סי' י"ד סעי' א'), תירץ באופן נפלא קושיה זו, שהרי בעל מימרא זו בגמרתנו הוא רבי יוחנן, הסובר (נדה סא/ב), שמצוות בטלות לעתיד לבא. ומאחר שלדעת חלק מן המפרשים כוונתו לומר, שלעתיד לבוא הצדיקים יקיימו את המצוות אף על פי שלא יהיו מחוייבים בעשייתן, נמצא, איפוא, כי גם הנשים וגם הצדיקים לא יהיו חייבים במצווה, ולפיכך, אין כל עילה שלעתיד לבא אשה תהא מנועה מהטלת ציצית בבגד.

מדברי בעל הגהות מיומניות (הל' ציצית פ"א אות ט'), עולה יישוב נוסף לשיטת רבינו תם. לדבריו, לעתיד לבא לא תעסוק אשת רבי חנינא בן דוסא **בקשירת הציצית** לבגדי הצדיקים, כי אם **בטווית חוטי הציצית** בלבד, אותם תניח בארגז המדובר. זאת, מאחר שדווקא להטלת ציצית בבגד אינה כשרה, משום שאינה מחוייבת במצווה זו, אך טוויית חוטי הציצית, אף שצריך לעשותם לשם מצווה, אינו מעשה הנחשב לחלק עיקרי של המצווה, כי אם מעשה הכשרה למצוות הציצית.

להלכה פסק השולחן ערוך (או"ח סי' י"ד סעי' א'), שאשה כשרה לעשות ציצית לבגדו של האיש, ואילו הרמ"א כתב, כי לכתחילה יש להחמיר ולהמנע מכך [ראוי לציין את דעת הפרי מגדים, הקרבן נתנאל (ע"ד הרא"ש שם) והנתיב חיים (שולחן ערוך שם), שלדעת ר"ת גם לטויה אשה פסולה. אלא שלדרכת המהר"ם מרוטנבורג יש חילוק בין טויה לקשירה (פרי מגדים). אמנם, דעת הט"ז היא שגם לדעת ר"ת קיים חילוק זה, וכן מבואר בהגהת מיומניות ובביאור הגר"א ס"ק א"].

דף ע"ב/רד"ב יוצא ממערת פמיים... ומתגלגל ויורד לים הגדול.

גבולות ארצנו הקדושה

הכרת מפת ארץ ישראל אינה עניין לטיילים ולתיירים בלבד, שכן, הלכות ודינים רבים תלויים בגבולות ארצנו הקדושה. בראש ובראשונה נוגע הדבר למצוות התלויות בארץ, מאחר שיש לידע מאלו גידולי קרקע חייבים להפריש תרומות ומעשרות, באלו איזורים נוהגת קדושת שביעית, איסור ספיחין ועוד. על פירות ארצנו אנו מברכים "על הארץ ועל פירותיה", ואילו על פירות חו"ל נברך "על הארץ ועל הפירות". כמו כן, מאחר שאסור לצאת מן הארץ לחו"ל, יש לדעת אלו מקומות אינם נחשבים כחלק מארץ ישראל. גם השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד עם כניסתו לדור בו, לעומת השוכר בית בחוץ לארץ, שחייב במזוזה רק לאחר שלושים יום. סעודת חנוכה בית בארץ ישראל היא סעודת מצווה, לעומת סעודה זו בחו"ל (לדעת באר שבע שו"ת סי' ע'). ובכן, איה הם גבולות הארץ?

לנושא זה נזקקו רבים מן הפוסקים, ואף ספרים רבים נתחברו על כך. הקושי באיתור הגבולות המדוייקים נעוץ בעובדה, שאלו נמסרו בתורה, בנביא ובדברי חז"ל תוך ציון מקומות ואתרים שבצוק העיתים ומחמת אורך הגלות נשתנו שמותיהם ונשכח מקומם.

חשיבות בירור מקומו של הגבול הדרומי: כיום, הגבול הקשה ביותר והחשוב ביותר לביורור הוא הגבול הדרומי. הקשה ביותר, מפני הספיקות הרבים לגביו, והחשוב ביותר, מפני שבשנת השמיטה, משום קדושת שביעית ואיסורי ספיחים [האוסרים באכילה את כל הירקות שבגבולות הארץ] מדקדקות ועדות השמיטה להביא פירות וירקות מחו"ל, כלומר, מעבר לגבולות ארץ ישראל המקודשת. מכיון שיכול רב מצוי בשטחי הערבה שבדרום ארץ ישראל, יש לקבוע מהיכן ניתן להביא סחורה ללא כל חשש. בנושא זה חלוקים הפוסקים בזמננו, ולא כאן המקום לפרט את הדעות הרבות בענין ואת מקורותיהן.

הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, בספרו דרך אמונה (הל' תרומות פ"א הל' ז'), נזקק אף הוא לביורור נושא הגבולות המובא ברמב"ם (שם) והציע דרך חדשה לפתרון שאלה חמורה זו, על פי סוגייתנו, כלהלן.

הציץ בסקרנות לאישונו המתרחבים של הר"ר אליעזר יוסף, וקבע "כבודו רואה". מני אז ניצל ר' אליעזר יוסף את שליטתו המושלמת במסכתות ביצה וראש השנה, ובכל עת ופנאי היה משנן וחוזר ולומדן, ועד ערוב ימיו זכה לסיימן למעלה מארבעת אלפים פעם!

בצוואתו לבניו כתב הרב אליעזר יוסף לדברג זצ"ל, כי אולי ראוי לציין עובדה זאת על מצבתו, למען יעמוד מעשה זה חקוק ימים רבים על הר המנוחות אשר בירושלים עיר הקודש. והיה העובר ליד המצבה ותמה: מילים אלו מה הן אומרות? ישיבו לו, כי פעם התגורר בירושלים יהודי ירא שמים, ומאהבתו לתורה הקדושה, זכה ללמוד ארבעת אלפים פעם את מסכת ביצה ואת מסכת ראש השנה.

יהודי תלמיד חכם מבאי בית מדרשו, אשר שמע מעשה מפעים זה, נשא קל וחומר בעצמו ואמר: ומה הר"ר אליעזר יוסף, אשר נשמתו עמדה תלויה על בלימה, זכה להגות בהתמדה בתורת ה' למרות החרדה והחששות הרבים שמילאו את ליבו - קל וחומר שעל יהודי, אשר חנוה' במאור עיניים ובבראות, לקבוע עיתים לתורה, למען תעמוד זכות זו לו ולבניו אחרי.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ע"ג/והר תבור כמה הוי

שמינית שבשמינית גאווה מניין?

בסוגייתנו נאמר, שגובהו של הר תבור הוא ד' פרסאות. בכל פרסה יש ארבעה מיל ובמיל אחד יש אלפיים אמה. נמצא, שגובהו של הר תבור הוא שלושים ושניים אלף אמה.

כתוב במדרש (בראשית רבה פרשה צ"ט ד"ה א'), שכאשר ביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל, תבע הר תבור את הבכורה בגין גובהו, אולם, הקב"ה הניח את כל ההרים והגבעות ובוחר בהר סיני הנמוך, כדי ללמד את מידת הענווה (סוטה ה/א), ככתוב (ישעיהו נז/טו) "ואת דכא". והנה מבואר במדרש (רבה, פרשת בא), שגובהו של הר סיני הוא חמש מאות אמה. חישוב קל ילמד, כי גובהו של הר סיני הוא שמינית שבשמינית מגובהו של הר תבור, שהרי חמש מאות אמה הם אחת חלקי ששים וארבע -שמינית שבשמינית- משלושים ושניים אלף אמה. **זהו, איפוא,** אומר הרבי רבי העשיל מקראקא זצ"ל, המקור לכך שתלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית של גאוונה... (חנוכת התורה).

דף ע"ג/א האי גלא דמטבע

"מקל" ראשי תיבות של...

בסוגייתנו אומר רבה, שיורדי הים סיפרו לו, כי גל ים המאיים להטביע ספינה נראה מרחוק כאשר לבת

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יצחק גולדשטיין** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע ו' בניסן תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

הדף היומי

בבא בתרא ע' - ע"ו

ו' - י"ב ניסן

ירוחם - בתוך הגבול. מצפה רמון - מחוצה לו: בגמרתנו נאמר, כי שבעה ימים וארבעה נהרות מקיפים את ארץ ישראל. לאחר שהוא מוכיח ש"מקיפים" פירושו סביב סביב [כלשון התלמוד הירושלמי (כלאים פ"ט דף ל"ט): "סובבין" את ארץ ישראל], הוא תמה: הלוא הגבול הדרומי ריק מימים ומנהרות, והיכן הוא הים המקיף מדרום? את התשובה הוא מוצא בדברי הברייתא בסוגייתנו האומרת: "ירדן יוצא ממערת פמיים ומהלך... ומתגלגל ויורד לים הגדול". הוי אומר, הירדן מקיף את ארץ ישראל גם מדרום, מים המלח עד הים התיכון! [הגם שהוא זורם ממערב למזרח, כותב הגר"ח, עדיין נחשב כמתגלגל אל הים כיון שהוא מחובר אליו] והיכן? מספר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כי הביט במפה וגילה, כי קיים נחל בשם נחל צין, המתחיל בקצה ים המלח ונמשך עד ואדי אל עריש שהוא נחל מצרים [הקצה הדרומי מערבי של ארץ ישראל לדעת הגאונים]. ואף שהנחל מפסיק קצת באמצע, יתכן שהוא מחובר במקומות אלו מתחת לפני האדמה. זהו אם כן הגבול הדרומי של ארץ ישראל! לפי זה, מסיק הגר"ח קנייבסקי שליט"א, העיירה ירוחם מצויה בתוך הגבול, ואילו היישוב מצפה רמון הינו מחוצה לו. אלא, שבמסקנת דבריו הוא מסיים "ולמעשה צריך עיון". הוא אף מצרף מפה גדולה לתיאור הגבולות, ולידה מכתבו של חותנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל הכותב, שעל אף שהדברים בנויים ומיוסדים על מקורות נאמנים מן הש"ס והראשונים, עם כל זה אי אפשר להורות הלכה למעשה בדבר עדי יבוא משיח צדקנו (ו"ע" בספר משמר הלוי על בכורות, משא ומתן בין המחבר להגר"ח קנייבסקי בעניין).

אש לבנה הולכת לפניו. וכאשר נגלה להם גל מעין זה הם מכים בו באלה עליה חקוקות מילים מסוימות הכוללות את שמו של הקב"ה, והגל המאיים נח מזעפן. **רבי נחמן מברסלב זצ"ל** (ליקוטי מוהר"ן ח"א) היה רואה במעשה זה משל להתמודדות האדם בחייו, וכך היה אומר: "גלא דמטבע לספינתא", היינו: היצר חפץ להטיע את ספינת ישראל ו"מתחזי כי צוציתא", הוא עוטה כמין קדושה וטהרה כדי לפתות את הלבבות. או אז, אין ליהודי עצה, כי אם להכותו במקל שעליו חקוק שם ה', הלא הוא התורה הקדושה, שהרי "קוב"ה ואורייתא חד הוא", כדברי תנא דביר' ישמעאל (סוכה נב"ב) "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש". **החתם סופר זצ"ל** (בסוגייתנו), הטעים גמרא זו באופן מעניין וכתב, כי מעשה זה הוא משל על ים החיים הסוער על האדם, שאין לו כי אם להאחז באמונה בקב"ה, שיושיעו מכל מצוקותיו. זהו ה"מקל" אשר בו הכו הספנים, שהרי "מקל" ראשי תיבות מעולם קיינו לך.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל
בהרה"ח ר' יונה צבי הלוי ז"ל
נלב"ע י"א בניסן תש"ס
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק מן** ז"ל
ב"ר משה רפאל ז"ל
נלב"ע י"א בניסן תשנ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י מרת **גאולה מן** תחי' ומשפחתה שיחיו - רמת גן

צעילוי נשמת

מרת **חווה לאה פריימן** ע"ה
ב"ר דב ז"ל
נלב"ע ח' בניסן תשס"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה שטרנטל** ע"ה ב"ר נחום זאב ז"ל
נלב"ע ו' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה הר"ר ברוך מרדכי שטרנטל ומשפחתו שיחיו ר"ג - מונטריאול

נר ה'
נשמת
אדם

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

